

Schoner om schoon te voorkomen

Auteur(s):

Nooij, M., de

De auteur is werkzaam bij de Stichting Economisch Onderzoek, Amsterdam.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4312, pagina 478, 1 juni 2001

Rubriek:

Uit de vakliteratuur

Trefwoord(en):

milieu

Bedrijven die gratis iets doen dat burgers waarderen bestaan niet. Al lijkt het daar soms wel op. Soms verbetert de milieuzorg sterk zonder dat de overheid dit eist of dat consumenten hiervoor betalen. Hier zitten 'natuurlijk' strategische motieven achter. Bedrijven willen het totaal aan uitgaven voor milieuzorg en lobbyen minimaliseren. Maxwell et al tonen aan dat zelfregulering leidt tot milieuzorg die minder dan optimaal is, maar toch welvaartsverbeterend¹.

Om de welvaartseffecten van zelfregulering te bestuderen hebben de auteurs een model ontwikkeld waarin burgers zowel de milieukwaliteit waarderen als de hoeveelheid goederen die ze kunnen kopen. Als eerste bepalen bedrijven hoeveel ze vrijwillig voor het milieu zorgen (hierbij geldt: als er geen dreigende invoering van milieuregels is, is er ook geen vrijwillige milieuzorg). Ze binden zich geloofwaardig door investeringen in schone productietechnologie. Daarna lobbyen bedrijven en burgers bij politici om aanvullende regels te voorkomen danwel te eisen. De lobbykosten zijn voor burgers groter dan voor bedrijven, omdat schade aan het milieu moeilijker is hard te maken dan de schade van een milieuregel op de bedrijfsvoering. Verder zijn de organisatiekosten voor burgers relatief groot omdat er relatief veel consumenten zijn die moeilijk allemaal op een lijn te krijgen zijn (het free-rider probleem). Lobbyuitgaven van burgers omvatten onder andere lidmaatschappen van milieuorganisaties (Greenpeace) en directe inspanningen (handtekeningenacties). Vervolgens stelt de politiek extra milieu-eisen vast.

Uit de modelanalyse blijkt dat vrijwillige milieuzorg de marginale baten van extra regelgeving voor burgers verlaagt, omdat er al relatief goed voor het milieu wordt gezorgd (afnemende meeropbrengsten). Tegelijkertijd vergroot het de marginale kosten van extra milieu-eisen voor bedrijven omdat de inspanning boven op de zelfbetachte milieuzorg komt (toenemende marginale kosten). Daarom zorgt zelfregulering ervoor dat burgers minder of zelfs niet lobbyen terwijl bedrijven feller reageren op iedere eenheid lobby-inspanning van burgers. Doordat deze laatste is afgenomen, lobbyen bedrijven per saldo minder. Deze combinatie leidt tot minder aanvullende overheidsregels. Doordat de kosten van milieuzorg zijn gedaald door de lagere uitgaven aan lobbyen, is de totale hoeveelheid milieuzorg (vrijwillig en aanvullend samen) echter gestegen ten opzichte van de situatie zonder vrijwillige milieuzorg. Daarnaast zijn de lobbykosten voor burgers gedaald, Burgers waarderen zowel de toename in milieuzorg als de gedaalde kosten en zijn er dus op vooruitgegaan. Ook bedrijven worden niet slechter van vrijwillige milieuzorg. De gestegen uitgaven aan milieuzorg worden namelijk gecompenseerd door lagere lobbykosten. Vrijwillige milieuzorg is daarmee welvaartsverbeterend.

Als er niet gelobbyd kan worden en zelfregulering dus niet voorkomt vanwege gebrek aan baten, en wanneer beleid wordt gebaseerd op marginale sociale kosten en baten (optimaal beleid), wordt er altijd meer voor het milieu gezorgd. De sociale kosten van regelgeving zijn door de afwezigheid van lobbykosten lager.

Vindt vrijwillige milieuzorg ook echt plaats? Sinds 1987 verzamelt en publiceert de Amerikaanse overheid gegevens over het gebruik van chemicaliën in het bedrijfsleven. Deze publicatie verlaagt de organisatiekosten van burgers en vergroot dus de dreiging van strenger overheidsbeleid. Het gebruik van chemicaliën is dan ook sterk teruggelopen. Een analyse van de data per staat bracht drie dingen aan het licht die bevestigen dat bedrijven meer zelfreguleren als de dreiging van strenger overheidsbeleid toeneemt. In staten met veel vervuiling én veel leden van milieuorganisaties, is het gebruik van deze chemicaliën het sterkst gedaald. De marginale kosten van reductie zijn laag, iedere eenheid reductie wordt hoog gewaardeerd en doordat burgers al sterk georganiseerd zijn, zijn de organisatiekosten relatief laag (grote lobbydreiging). Ten tweede, in staten met weinig fabrieken, en dus weinig free-riders die niet vrijwillig voor het milieu zorgen, vond meer vrijwillige milieuzorg plaats. De derde bevinding is dat ook in staten met relatief veel industrie het chemicaliëngebruik relatief sterk is gedaald. Meer industrie betekent meer initiële vervuiling en dus hogere marginale baten van milieuzorg en een navenant grotere lobbydreiging van burgers.

Het model toont aan dat vrijwillige milieuzorg welvaartsverbeterend werkt (zolang beïnvloeding van politici mogelijk is) en de empirie toont aan dat het ook werkelijk gebeurt. Dit betekent dat bedrijven moeten mogen samenwerken voor milieuzorg, bijvoorbeeld via een branchevereniging, zonder dat dit in strijd is met het mededingingsbeleid. De overheid moet er wel voor waken dat deze samenwerking niet onttaardt in weinig effectieve milieuzorg die eigenlijk vooral lobbyinspanning is. Verder moet de overheid zorgen dat de dreiging van lobbyende burgers bedrijven aanzet tot zoveel vrijwillige milieuzorg dat burgers uiteindelijk niet gaan lobbyen. Daarbij moet lobbyen voor burgers niet zo goedkoop worden gemaakt dat burgers uiteindelijk toch gaan lobbyen. De uitgaven aan lobbyen doen de welvaart namelijk weer afnemen

1 J.W. Maxwell, T.P. Lyon en S.C. Hackett, Self-regulation and social welfare: the political economy of corporate environmentalism, *Journal of Law and Economics*, 2000, blz. 582-617.

Copyright © 2001 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)